

Stanisław Kołodziejcki

Świadczenia podatkowe rolników indywidualnych

Palestra 31/2(350), 37-58

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wykładnia słowna przepisów art. 53 § 2 i art. 54 prawa autorskiego, a także odesłanie w § 2 art. 53 do jego § 1 wskazuje na to, że uprawnienia osób w tych przepisach wymienionych ograniczają się do ochrony dóbr osobistych realizowanej przez roszczenia określone w § 1 art. 53 prawa autorskiego. Również interpretacja teleologiczna powyższych przepisów zdaje się prowadzić do podobnego wniosku. Można bowiem zasadnie bronić poglądu, że wymienione przepisy zabezpieczają w stopniu dostatecznym interesy osobiste i społeczne przed eksploatacją utworów w sposób te interesy naruszający. Tak zwane pozytywne prawa osobiste twórcy wygasają z jego śmiercią i trudno byłoby dopatrzeć się *rationis legis* w ich dalszym utrzymaniu.

STANISŁAW KOŁODZIEJSKI

ŚWIADCZENIA PODATKOWE ROLNIKÓW INDYWIDUALNYCH

Autor omawia ważne zagadnienie opodatkowania rolników indywidualnych. Podaje zasady opodatkowania dochodów z produkcji rolnej podstawowej i z tzw. działów specjalnych oraz postępowanie podatkowe.

I

Wprowadzenie

Nowe uregulowanie — na podstawie diametralnie różniących się od dotychczas stosowanych kryteriów — systemu podatkowego na wsi stało się absolutną koniecznością. Żeby zrozumieć te nowe unormowania, należy przypomnieć, iż podatek gruntowy, zastąpiony obecnie podatkiem rolnym od gruntów, nie ulegał zmianie od 20 lat, mimo że warunki ekonomiczne oraz stosunki społeczne w rolnictwie ulegały w tym okresie zasadniczym przekształceniom i zmianom. Ta przestarzała struktura podatkowa nie odpowiadała już nowemu zapotrzebowaniu społecznemu, któremu przecież podatki te miały służyć. Nie chcąc być gołosłownym w tym względzie, pozwolę sobie przypomnieć, że podatek gruntowy oparty na przychodowości szacunkowej gospodarstw rolnych wynosił w 1983 r. z jednego hektara przeliczeniowego zaledwie 387 zł,¹ natomiast łącznie ze świadczeniem

¹ Por.: Podatek rolny, PPW „Rzeczpospolita” 1985, s.1; T. Wyszomirski: System finansowy w polskim rolnictwie PWRI, Warszawa 1978.

na Fundusz Rozwoju Rolnictwa, będącego — jak wiadomo — drugim członem podatku gruntowego oraz świadczeniem na fundusz gminny, wynosił 877 zł z jednego hektara przeliczeniowego rocznie.

Płacony w takiej wysokości podatek nie wyrażał żadnej rozsądnej proporcji w stosunku do narastających systematycznie kosztów świadczonych na rzecz szkolnictwa, służby zdrowia oraz innych służb społecznych, z których w niebagatelnym przecież stopniu korzystały i nadal korzystają rolnicy. A przecież ich udział powinien być adekwatny do udziału reszty społeczeństwa w świadczeniach na te cele.

Nowy wprowadzony pod koniec 1984 roku zestaw aktów normatywnych w sprawach podatkowych obejmuje:

- 1) ustawę z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. Nr 52, poz. 268),
- 2) ustawę z dnia 15 listopada 1984 r. o funduszu gminnym i funduszu miejskim (Dz. U. Nr 52, poz. 269),
- 3) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1984 r. w sprawie podatku rolnego (Dz. U. Nr 58, poz. 294),
- 4) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 1984 r. w sprawie stosowania ulg podatkowych z tytułu inwestycji (Dz. U. Nr 61, poz. 324),
- 5) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 31 grudnia 1984 r. w sprawie płatności łącznego zobowiązania pieniężnego podatku rolnego od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej oraz funduszu gminnego i funduszu miejskiego.

II

Przedmiot opodatkowania rolnego

Opodatkowaniu podatkiem rolnym podlegają określone w ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (nazywanej w dalszych partiach niniejszych rozważań „ustawą o podatku rolnym”) grunty indywidualnych i uspołeczniczonych gospodarstw rolnych oraz dochody z niektórych rodzajów upraw i produkcji zwierzęcej, zwanych dalej „działami specjalnymi produkcji rolnej”.

Należy w tym miejscu wyjaśnić, że ustawa o podatku rolnym za gospodarstwo rolne ze względu na cele podatku rolnego uważa gospodarstwo rolne, którego obszar użytków rolnych, tzn. gruntów ornych, łąk, pastwisk, lasów i gruntów leśnych, gruntów pod stawami, a także pod zabudowaniami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, przekracza 0,5 ha, liczonych według danych zawartych w ewidencji gruntów i stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu:

1. osoby fizycznej lub osoby prawnej nie będącej jednostką gospodarki uspołecznionej,²
2. jednostki gospodarki uspołecznionej,
3. dwóch lub więcej osób fizycznych lub osób prawnych prowadzących wspólną gospodarkę rolną.

Przez wspomnianą wyżej „wspólną gospodarkę rolną” ustawa rozumie wspólne prowadzenie gospodarstwa rolnego, a w szczególności wspólne dokonywanie upraw i zbiorów oraz zaspokajanie potrzeb z przychodów uzyskiwanych z tego gospodarstwa jako całości, natomiast za działy specjalne produkcji rolnej ze względu na cele podatku rolnego uważa się:

- 1) uprawy w szklarniach, tunelach foliowych i inspektach oraz uprawy grzybów i ich grzybni,
- 2) uprawy na gruncie kwiatów i ich nasiennictwo,
- 3) uprawy krzewów owocowych i roślin zielonych owocujących,
- 4) szkółki drzew i krzewów ozdobnych,
- 5) sady jabłoniowe,
- 6) fermową hodowlę i chów drobiu rzeźnego i nieśnego,
- 7) wylęgarnię drobiu,
- 8) hodowlę i chów zwierząt futerkowych.

Należy na marginesie sygnalizowanego wykazu zauważyć, że ustawodawca upoważnił Radę Ministrów do określenia w drodze rozporządzenia, które spośród wyżej wymienionych rodzajów upraw i produkcji zwierzęcej ze względu na ich rozmiary lub wiek upraw nie stanowią działu specjalnego produkcji rolnej, a także — po zasięgnięciu opinii właściwych komisji sejmowych — do uznania za dział specjalny produkcji rolnej innych upraw oraz rodzajów produkcji zwierzęcej wyżej nie wymienionych.

W przeciwieństwie do nieruchomości wyżej wykazanych opodatkowaniu podatkiem rolnym nie podlegają grunty:

- 1) pod jeziorami i wodami płynącymi, grunty, na których mieszczą się zbiorniki wodne służące do zaopatrzenia ludności w wodę, oraz grunty pod wałami przeciwpowodziowymi,
- 2) uznane za nieużytki,
- 3) pod lasami uznanymi za ochronne i pod zarejestrowanymi parkami,
- 4) będące w zarządzie przedsiębiorstw lasów państwowych, w tym

² Przez jednostki gospodarki uspołecznionej należy — zgodnie z przepisami k.c. — rozumieć wszystkie jednostki organizacyjne reprezentujące mienie społeczne (art. 44 i 126 k.c.), chociażby ich zadanie nie polegało na prowadzeniu działalności gospodarczej. Należy przy tym zaznaczyć, że tak ustalony krąg j.g.u. ma bezpośrednie znaczenie tylko dla kodeksu cywilnego i dlatego jeśli przepisy pozakodeksowe (zwłaszcza przepisy szczególne utrzymane w mocy na podstawie art. VIII i IX przep. wpr.k.c.) określają krąg ten inaczej, tzn. wężiej lub szerzej, to przepisy te, jako *lex specialis*, mają pierwszeństwo przed przepisami k.c. (por. w tej kwestii A. Wolter: *Prawo cywilne — Zarys części ogólnej*, Warszawa 1970, s. 170—171).

również grunty oddane w użytkowanie pracownikom lasów jako działki deputatowe i wreszcie

- 5) grunty stanowiące działki przyzagrodowe członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, którzy osiągnęli wiek emerytalny bądź są inwalidami I lub II grupy.

Mówiąc o obowiązku podatkowym w podatku rolnym generalnie stwierdzić należy, iż ciąży on:

- a) na osobach fizycznych,
- b) na osobach prawnych oraz
- c) na jednostkach gospodarki społecznionej.

Po tym generalnym stwierdzeniu wprowadzić należy kilka wyróżnień sytuacyjnych, a mianowicie:

- 1) obowiązek podatkowy od gruntów, o którym mowa ciąży na wykazanych wyżej podatnikach, którzy w dniu 1 stycznia danego roku podatkowego są właścicielami lub samoistnymi posiadaczami gospodarstw rolnych,³
- 2) natomiast jeśli chodzi o obowiązek podatkowy od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej, to wspomniany obowiązek podatkowy liczy się od miesiąca, w którym rozpoczęto prowadzenie działów specjalnych na tym gruncie.

A zatem z zestawienia powyższego wynika, iż datą wyjściową obowiązku podatkowego jest w pierwszym wypadku dzień 1 stycznia danego roku podatkowego, a w drugim — miesiąc, w którym rozpoczęto prowadzenie działów specjalnych.

Po tym rozróżnieniu wprowadzić należy dalsze jeszcze rozróżnienia, a mianowicie:

po pierwsze — w odniesieniu do osób fizycznych oraz osób prawnych obowiązek podatkowy obciąża ich jedynie wtedy, gdy są oni właścicielami albo samoistnymi posiadaczami gospodarstw rolnych lub gruntów, na których prowadzi się produkcję z działów specjalnych,

po wtóre — gdy podatnikiem jest jednostka gospodarki społecznionej, to obowiązek podatkowy obejmuje nie tylko te jednostki gospodarki społecznionej, które są właścicielami bądź samoistnymi posiadaczami, ale również i te, które nie są ani właścicielami, ani samoistnymi posiadaczami, ale są jedynie posiadaczami zależnymi (art. 3 pkt 1, 2 i 4 ustawy o podatku rolnym). Jest to bardzo istotne rozróżnienie.

³ W kwestii bliższego omówienia posiadania samoistnego patrz: Z. K. Nowakowski: Prawo rzeczowe — Zarys wykładu, Warszawa 1969, s. 236; A. Stelmachowski: Istota i funkcja posiadania, Warszawa 1958, s. 298; K. Przybyłow-ski: Podstawowe zagadnienia z zakresu ochrony posiadania, Lwów 1929, s. 102; W. Czachórski: Pojęcie i treść posiadania według obowiązującego prawa rzeczowego, NP 1957, nr 5, s. 30; S. Kołodziejski: Istota, treść i rodzaje posiadania, „Palestra” 1966, nr 6, s. 66; S. Kołodziejski: Posiadanie samoistne, zależne i służebne, „Palestra” 1966, nr 12, s. 31; A. Stelmachowski: Istota i funkcja posiadania, Warszawa 1958.

Obok tych unormowań ogólnych wspomnieć należy również o unormowaniach szczególnych. Dotyczą one.

- a. spółek prawa cywilnego,
- b. gospodarstw rolnych oraz działów specjalnych prowadzonych przez małżonków,
- c. hodowców zwierząt futerkowych oraz
- d. osób gospodarujących na gruntach państwowych.

Ad a:

w razie prowadzenia działów specjalnych przez spółkę prawa cywilnego zawartą w formie aktu notarialnego obowiązek podatkowy spoczywa na spółce.

Ad b:

w wypadku gdy gospodarstwo rolne lub dział specjalny stanowi współwłasność małżonków lub odrębną własność każdego z nich, to obowiązek podatkowy ciąży łącznie na obojgu małżonkach.

Ad c:

w razie chowu zwierząt futerkowych przez osoby fizyczne obowiązek podatkowy ciąży na właścicielu zwierząt, jeżeli własność zwierząt zostanie udokumentowana oraz potwierdzona przez organizacje społeczno-zawodowe lub spółdzielnie hodowców drobnego inwentarza.

Ad d:

obowiązek podatkowy w podatku rolnym ciąży także na osobach fizycznych oraz na osobach prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej, które gospodarują na gruntach państwowych na podstawie zawartej umowy lub bezumownie, z tym, że obowiązek podatkowy w podatku rolnym od gruntów rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku, w którym objęto grunty w zagospodarowanie, a w wypadku gdy objęcie gruntów w zagospodarowanie nastąpiło po żniwach — z dniem 1 stycznia roku następnego, natomiast obowiązek ten wygasa on z upływem tego roku, w ciągu którego ustalo prowadzenie gospodarstwa, a jeżeli gospodarowanie ustalo przed żniwami — z końcem roku poprzedniego.

III

Kryteria wymiaru podatkowego

Podstawę opodatkowania stanowi liczba hektarów przeliczeniowych, tzn. liczba hektarów fizycznych wynikających z ewidencji gruntów i przemnożona przez zawarte w ustawie właściwe przeliczniki, które oparte są na dwóch kryteriach:

- po pierwsze - według tego, jakiego rodzaju oraz jakiej klasy są dane grunty oraz
 po drugie - w zależności od tego, w jakim okręgu przyrodniczo-ekonomicznym są one położone.

Przesłanką wyjściową do wyceny stanowią już to grunty, już to działki specjalne produkcji rolnej.

A. Grunty

Jak to już wyżej zaznaczono, podstawę opodatkowania podatkiem rolnym od gruntów stanowi liczba hektarów przeliczeniowych, które ustala się na podstawie:

- a) powierzchni,
- b) rodzajów,
- c) klas użytków rolnych wynikających z ewidencji gruntów oraz
- d) zaliczenia ich do okręgu podatkowego.

Przeliczeniu na hektary przeliczeniowe nie podlegają grunty, na których znajdują się obiekty służące do prowadzenia działów specjalnych produkcji rolnej, oraz grunty zajęte pod uprawy podlegające opodatkowaniu podatkiem rolnym z działów specjalnych.

Ze względu na cele podatkowe ustalono cztery okręgi podatkowe, do których zalicza się gminy, miasta oraz dzielnice w miastach — w zależności od warunków ekonomicznych i produkcyjno-klimatycznych.⁴

Ustawodawca dla ustalenia liczby hektarów przeliczeniowych określił następujące przeliczniki powierzchni użytków rolnych:

Rodzaje użytków rolnych	Grunty orne				Łąki i pastwiska			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Klasa użytków rolnych	Przeliczniki							
I	1.90	1.75	1.60	1.40	1.70	1.55	1.40	1.30
II	1.75	1.60	1.45	1.30	1.40	1.30	1.20	1.05
IIIa	1.60	1.45	1.35	1.20				
III					1.20	1.10	1.00	0.90
IIIb	1.35	1.25	1.15	1.00				
IVa	1.10	1.00	0.90	0.80				
IV					0.75	0.70	0.60	0.55
IVb	0.80	0.75	0.65	0.60				
V	0.50	0.45	0.40	0.35	0.35	0.35	0.30	0.25
VI	0.20	0.15	0.10	0.05	0.15	0.15	0.10	0.05

⁴ Wykaz stref w zależności od uwarunkowań ekonomicznych i produkcyjno-klimatycznych zamieszczony został (jako zał. nr 1) do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1984 r. w sprawie podatku rolnego (Dz. U. Nr 58, poz. 294).

Grunty pod lasami przelicza się na hektary przeliczeniowe przy zastosowaniu przelicznika dla VI klasy gruntów ornyc, natomiast grunty pod stawami zarybionymi — bez względu na miejsce położenia — przelicza się na hektary przeliczeniowe według następujących przeliczników:

- 1) 1 ha stawu zarybionego łososiem, trocią, głowacica, palią i pstrągiem — odpowiada 1 ha przeliczeniowemu,
- 2) 1 ha stawu zarybionego innymi gatunkami ryb — odpowiada 0.20 ha przeliczeniowego.

Natomiast grunty znajdujące się pod stawami nie zarybionymi przelicza się na hektary według przeliczników zamieszczonych wyżej w tabeli.

Ustawodawca, ustalając cztery okręgi podatkowe, upoważnił jednocześnie Radę Ministrów do zaliczenia — w drodze rozporządzenia — każdej gminy, miasta oraz dzielnicy miasta do jednego z czterech okręgów podatkowych według kryteriów wyżej określonych. W wykonaniu tej delegacji Rada Ministrów w załączniku nr 1, wydanym do rozporządzenia z dnia 14 grudnia 1934 r. w sprawie podatku rolnego, zamieściła szczegółowy wykaz gmin, miast oraz dzielnic w miastach zaliczonych do poszczególnych okręgów podatkowych.

Przypomnieć w tym miejscu również należy, że wojewódzka rada narodowa na wniosek terenowego organu administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego może w szczególnie uzasadnionych gospodarczo wypadkach zaliczyć niektóre gminy do innego okręgu podatkowego niż określony w załączniku do powołanego wyżej rozporządzenia, pod warunkiem jednak, iż nie spowoduje to zmniejszenia liczby hektarów przeliczeniowych dla tego województwa o więcej niż 0,5%.

Natomiast rada narodowa stopnia podstawowego, na wniosek terenowego organu administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego, może w szczególnie uzasadnionych gospodarczo wypadkach zaliczyć niektóre wsie do innego okręgu podatkowego niż określony dla gminy we wspomnianym wyżej załączniku do rozp. Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1934 r. w sprawie podatku rolnego, jednakże z tym zastrzeżeniem, że nie może to spowodować zmniejszenia liczby hektarów przeliczeniowych dla tej gminy o więcej niż 0,5%.

B. Działy specjalne

Jeśli chodzi o podatek rolny od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej, to podstawę opodatkowania nim stanowi dochód obliczony przy zastosowaniu norm szacunkowych dochodu z określonej jednostki powierzchni upraw lub jednostek produkcji zwierzęcej. Podobnie jak to miało miejsce w odniesieniu do gruntów, również tutaj w odniesieniu do dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej ustawodawca upoważnił Radę Ministrów do określenia norm szacunkowych. W wykonaniu tej delegacji Rada Ministrów do powołanego wyżej rozp. Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1934 r. w sprawie podatku rolnego dołączyła załącznik

oznaczony numerem 2, zawierający szczegółową Tabelę rodzajów i rozdziałów specjalnych produkcji rolnej oraz norm szacunkowych dochodu dla wymiaru podatku rolnego. Tabela ta ma treść następującą:

Lp.	Rodzaj upraw i produkcji	Jednostka powierzchni upraw i produkcji	Roczna norma szacunkowa dochodu w zł
1	2	3	4
1.	Róże w uprawie gruntowej powyżej 1 ha	100 m ²	3.000
2.	Inne kwiaty w uprawie gruntowej powyżej 0.15 ha	100 m ²	3.000
3.	Nasiennictwo kwiatów z wyjątkiem reprodukcji cebul kwiatowych — powyżej 0.12 ha	100 m ²	700
4.	Nasiennictwo kwiatów — reprodukcja cebul kwiatowych — powyżej 0.15 ha	100 m ²	3.000
5.	Krzewy owocowe rośliny zielne owocujące — powyżej 0.40 ha	100 m ²	500
6.	Szkółki drzew i krzewów ozdobnych powyżej 0.10 ha	100 m ²	1.500
7.	Sady jabłoniowe — powyżej 0.25 ha	100 m ²	1.000
8.	Uprawy w szklarniach ogrzewanych — powyżej 0.25 ha		
	a) kwiaty	m ²	1.300
	b) warzywa	m ²	300
9.	Uprawy w tunelach foliowych ogrzewanych — powyżej 50 m ²		
	a) kwiaty	m ²	650
	b) warzywa	m ²	200
10.	Uprawy w szklarniach zimnych i tunelach foliowych nie ogrzewanych — powyżej 100 m ²		
	a) kwiaty	m ²	350
	b) warzywa	m ²	100
11.	Uprawy w inspektach — powyżej 150 m ²	m ²	100

12. Uprawy grzybów i ich grzyb- ni — powyżej 25 m ² powierzchni uprawowej	m ²	450
13. Wylęgarnie drobiu	sztuka	4
14. Młody drób rzeźny (brojlery):	sztuka	
a) kurczęta — powyżej 500 sztuk	sztuka	4
b) kaczki czterotygodniowe — powyżej 500 sztuk	sztuka	4
c) kaczki starsze — powyżej 400 sztuk	sztuka	8
d) indyki — powyżej 300 sztuk	sztuka	8
15. Fermy drobiu:		
a) kury, kaczki — nioski — powyżej 100 sztuk	sztuka	150
b) gęsi, indyki — nioski — po- wyżej 80 sztuk	sztuka	200
16. Zwierzęta futerkowe kontrakto- wane:		
a) lisy i jenoty	od 1 samicy stada podstawowego	6.000
b) norki	od 1 samicy stada podstawowego	2.000
c) tchórzofretki	od 1 samicy stada podstawowego	500
d) nutrie powyżej 50 sztuk sa- mic stada podstawowego	od 1 samicy stada podstawowego	1.000
17. Zwierzęta futerkowe nie kontrak- towane:		
a) lisy i jenoty	od 1 samicy stada podstawowego	39.000
b) norki	od 1 samicy stada podstawowego	20.000
c) tchórzofretki	od 1 samicy stada podstawowego	3.000
d) nutrie powyżej 50 sztuk sa- mic stada podstawowego	od 1 samicy stada podstawowego	4.000

Podobnie jak to miało miejsce w odniesieniu do gruntów objętych obo-
wiązkiem podatkowym, również i tu w odniesieniu do dochodów z działów
specjalnych wojewódzka rada narodowa, na wniosek terenowego organu
administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego,
w zależności od miejscowych warunków i płacalności upraw lub pro-
dukcji, może obniżyć lub podwyższyć w całym województwie albo na nie-
których jego obszarach — w granicach do 20% — normy szacunkowe

o których mowa w załączniku nr 2 we wszystkich lub niektórych rodzajach upraw i produkcji zwierzęcej.

Nie bez znaczenia jest tu również okoliczność że na wniosek podatnika podstawa opodatkowania może być ustalona na podstawie faktycznych przychodów i wydatków stanowiących koszty uzyskania przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym pod warunkiem jednak prowadzenia ksiąg wykazujących te przychody i wydatki. O zamiarze założenia ksiąg podatek jest obowiązany zawiadomić właściwy urząd skarbowy przed rozpoczęciem roku podatkowego.

Podatek rolny od dochodów specjalnych produkcji rolnej ustala się według skali niżej podanej:

Dochód podlegający opodatkowaniu rocznie		Podatek wynosi	
ponad zł	do		
1		2	
	400.000	10%	
400.000 —	420.000	40.000 zł + 11%	od kwoty ponad 400.000.—zł
420.000 —	456.000	42.200 zł + 14%	od kwoty ponad 420.000.—zł
456.000 —	492.000	47.240 zł + 18%	od kwoty ponad 456.000.—zł
492.000 —	540.000	53.720 zł + 22%	od kwoty ponad 492.000.—zł
540.000 —	588.000	64.280 zł + 26%	od kwoty ponad 540.000.—zł
588.000 —	660.000	76.760 zł + 30%	od kwoty ponad 588.000.—zł
660.000 —	732.000	98.360 zł + 35%	od kwoty ponad 660.000.—zł
732.000 —	828.000	123.560 zł + 40%	od kwoty ponad 732.000.—zł
828.000 —	924.000	161.960 zł + 45%	od kwoty ponad 828.000.—zł
924.000 —	1.020.000	205.160 zł + 50%	od kwoty ponad 924.000.—zł
1.020.000 —	1.140.000	253.160 zł + 55%	od kwoty ponad 1.020.000.—zł
1.140.000 —	1.260.000	319.160 zł + 60%	od kwoty ponad 1.140.000.—zł
1.260.000 —	1.380.000	391.160 zł + 65%	od kwoty ponad 1.260.000.—zł
1.380.000 —	1.500.000	469.160 zł + 70%	od kwoty ponad 1.380.000.—zł
1.500.000 —	więcej	553.160 zł + 75%	od kwoty ponad 1.500.000.—zł

Wreszcie jeśli chodzi o podatek rolny płacony przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne, które prowadzą działy specjalne produkcji rolnej, to podatek ten oblicza się od dochodu z tych działów według stawek zależnych od wysokości dochodu przypadającego na rodziny członków spółdzielni. Natomiast wszystkie inne jednostki gospodarki społecznej poza rolniczymi spółdzielniami produkcyjnymi, które prowadzą działy specjalne produkcji rolnej, płacą podatek w wysokości 10% dochodu z tych działów.

Należy w tym miejscu przypomnieć również, że ustawa o podatku rolnym upoważniła Radę Ministrów do podwyższenia — w drodze rozporzą-

dzenia — kwoty dochodu z działów specjalnych produkcji rolnej podlegającej opodatkowaniu według stałej stawki procentowej, jak również do obniżenia stawki podatku określonej w zestawieniu wyżej podanym.

Omawiając nowe przepisy podatkowe, nie wolno zapomnieć o ich stymulacyjnej i motywacyjnej funkcji.

Przy obliczaniu kwoty należnego podatku rolnego ustawa przyjęła zasadę, że podatek rolny z 1 ha przeliczeniowego stanowi równowartość pieniężną 2,5 q żyta, obliczoną według cen urzędowych obowiązujących w uspołecznionych jednostkach skupu dla zbóż kontraktowanych 1 stycznia roku podatkowego z wyłączeniem premii okresowych z tym jednak zastrzeżeniem że podatek na rok 1985 ustalono na poziomie 1,5 q żyta a w roku 1986 — na poziomie 2 q żyta. Termin wprowadzenia docelowego obciążenia w wysokości 2,5 q żyta określi uchwała Sejmu.

Funkcji stymulującej nowych ustaw podatkowych dopatrywać się należy:

po pierwsze — w uzależnieniu wysokości podatku od obiektywnych warunków i możliwości produkcyjnych tzn. od rodzaju gruntów i klas użytków rolnych oraz od warunków przyrodniczych i ekonomicznych występujących na danym obszarze,

po wtóre — w nadaniu podatkowi charakteru liniowego, polegającego na jednakowym obciążeniu podatkowym każdego hektara przeliczeniowego bez względu na to, w jakim gospodarstwie — dużym czy małym — znajduje się dany hektar, jak również bez względu na to, jaki jest przychód: duży czy mały, a po odliczeniu kosztów wytwarzania — jaki dochód osiągany jest z tego hektara przeliczeniowego. W konsekwencji wzrost produktywności w stosunku do jednego hektara gruntu przeliczeniowego nie powoduje w żadnym wypadku wzrostu podatku. Im większy zatem będzie efekt produkcyjny i dochodowy z jednego hektara gruntów, tym mniejszy będzie procentowo stosunek kwoty podatku do osiąganego efektu — i odwrotnie. Podatek został w ten sposób ustawiony promocyjnie dla produkcji intensywnej.

Nowe unormowanie prawne stanowi scalenie trzech dotychczasowych należności, a mianowicie: podatku gruntowego — procentowego od przychodowości, podatku kwotowego — przeznaczonego na Fundusz Rozwoju Rolnictwa oraz odrębnych świadczeń — na fundusz gminny.

Osobnym problemem jest sprawa zbiegu różnych podstaw opodatkowania. Dotyczy to zarówno osób fizycznych jak i prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej.

Otóż jeśli osoba fizyczna lub prawna nie będąca jednostką gospodarki uspołecznionej, oprócz dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej przekraczających w danym roku podatkowym 400.000 zł, osiąga ponadto dochody: 1) w rozumieniu przepisów o podatku wyrównawczym albo 2) w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym lub z tytułu wykonywania rzemiosła, od których zamiast podatku obrotowego i dochodo-

wego pobiera się opłatę skarbową, określane „dochodami z działalności produkcyjno-usługowej”, to dochody powyższe, po odliczeniu należności podatku dochodowego lub opłaty skarbowej, łączy się z dochodami z działów specjalnych produkcji rolnej w celu określenia stopy procentowej podatku rolnego z działów specjalnych produkcji rolnej.

Przedstawioną dopiero co sytuację podatkową stosuje się odpowiednio do małżonków osiągających dochody z działów specjalnych produkcji rolnej, jeżeli jedno z małżonków lub oboje uzyskują dochody z działalności produkcyjno-usługowej lub z działalności podlegającej podatkowi wyrównawczemu.

Podatek rolny w sytuacjach wyżej wymienionych pobierany od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej ustala się w sposób następujący:

- 1) najpierw ustala się kwotę podatku, jaki przypadałby od łącznej wysokości dochodu,
- 2) potem ustala się stopę procentową kwoty podatku obliczonej zgodnie z pkt 1 do łącznej wysokości, a w końcu
- 3) ustaloną zgodnie z pkt 2 stopę procentową stosuje się do dochodu podlegającego opodatkowaniu podatkiem rolnym od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej.

Zasady oraz tryb wymiaru podatku od dochodów z działów specjalnych określiła i ustaliła Rada Ministrów w rozporządzeniu z dnia 14 grudnia 1984 r. w sprawie podatku rolnego.

Podatek z działów specjalnych produkcji rolnej odprowadzany jest do urzędów skarbowych właściwych dla miejsca prowadzenia działów specjalnych. Dotyczy to również jednostek gospodarki społecznej.

IV

Zwolnienie i ulgi podatkowe

Ustawodawca wprowadził szereg ulg podatkowych. Wylicza je zarówno ustawa o podatku rolnym jak i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1984 r. w sprawie podatku rolnego. Powołane akty normatywne wprowadziły dwie kategorie ulg, a mianowicie:

- A. zwolnienia i
- B. ulgi w ścisłym znaczeniu tego słowa.

Ad A.

Artykuł 12 ustawy o podatku rolnym zwalnia od podatku rolnego od gruntów:

1. użytki rolne klas VI i VI z
2. grunty pod lasami z drzewostanem w wieku do lat 50, licząc od roku następnego po zalesieniu.

Natomiast cyt. wyżej rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14.XII.1984 r., jak o tym stanowi § 2, zwalnia od podatku rolnego od gruntów:

1. działki przydzielone pracownikom zatrudnionym w państwowych gospodarstwach rolnych — zgodnie ze zbiorowym układem pracy dla pracowników i robotników rolnych;
2. grunty będące w zarządzie organów administracji szkolnej, przekazane przez te organy do osobistego użytkowania nauczycielom szkół podstawowych, średnich i zawodowych,
3. grunty położone w pasie drogi granicznej,
4. grunty orne, łąki i pastwiska, objęte melioracją w roku, w którym uprawy zostały zniszczone wskutek robót drenarskich,
5. grunty nabyte w drodze kupna na utworzenie nowego gospodarstwa rolnego oraz grunty nowo utworzonych rolniczych spółdzielni produkcyjnych — na okres 3 lat,
6. grunty nabyte w drodze kupna na powiększenie już istniejącego gospodarstwa rolnego oraz grunty objęte w trwałe zagospodarowanie przez jednostki gospodarki społeczniowej — na 1 rok.
7. grunty powstałe z zagospodarowania nieużytków — na okres 5 lat, licząc od roku następnego po zakończeniu zagospodarowania.
8. grunty otrzymane w drodze wymiany lub scalenia — na 1 rok następujący po roku, w którym dokonano wymiany lub scalenia gruntów.

Okres zwolnienia, o którym mowa wyżej w p. 5 i 6 liczy się od roku podatkowego następującego po roku, w którym zawarto umowę sprzedaży gruntów, utworzono rolniczą spółdzielnię produkcyjną lub objęto grunty w trwałe zagospodarowanie.

Zwolnienia o których mowa nie stosuje się w razie nabycia gruntów od indywidualnych właścicieli gospodarstw rolnych, jeżeli nabywca jest małżonkiem, krewnym w linii prostej, pasierbem, zięciem lub synową sprzedawcy gruntów.

Ad B.

Oprócz zwolnień od podatku rolnego od gruntów ustawodawca przewiduje również stosowanie szeregu ulg. I tak:

1. po upływie okresu zwolnienia, o którym mowa wyżej w pkt 5—8, stosuje się ulgę podatkową w podatku rolnym od gruntów, a polega ona na obniżeniu podatku w pierwszym roku o 75%, a w drugim o 50%;
2. przy opodatkowaniu gospodarstw rolnych należących do żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową lub długotrwałe przeszkolenie wojskowe albo do osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej w formie skoszarowanej, prowadzących te gospodarstwa rolne bezpośrednio przed powołaniem do służby, stosuje się ulgę w podatku rolnym od gruntów w wysokości:

- a) 60% — jeżeli w gospodarstwie pozostała tylko jedna osoba zdolna do wykonywania podstawowych prac w gospodarstwie rolnym w rozumieniu przepisów o udzielaniu odroczeń zasadniczej służby wojskowej,
- b) 40% — jeżeli w gospodarstwie pozostały dwie lub więcej osób;
3. podobnie przy opodatkowaniu gospodarstw rolnych członków rodzin żołnierzy i osób wymienionych wyżej, którzy bezpośrednio przed powołaniem do służby pracowali w tych gospodarstwach, stosuje się odpowiednio ulgę w wysokości:
- a) 60% — jeżeli w gospodarstwie pozostała tylko jedna osoba,
- b) 40% — jeżeli w gospodarstwie pozostały dwie lub więcej osób zdolnych do wykonywania podstawowych prac w gospodarstwie rolnym,
- przy czym ulgi te przysługują w obu omawianych wyżej wypadkach, tzn. zarówno w odniesieniu do osób odbywających służbę wojskową bądź służbę zastępczą, jak i w odniesieniu do rodzin tych osób, pod warunkiem, że na gospodarstwach tych pracowali oni bezpośrednio przed powołaniem do służby wojskowej, a ponadto tylko wtedy, gdy służba ta trwa co najmniej 9 miesięcy;
4. podatek rolny od gruntów na terenach podgórskich i górskich podlega obniżeniu:
- a) o 30% dla gruntów klas I, II, IIIa, III i IIIb,
- b) o 60% dla gruntów klas IVa, IV, IVb i V.
- Żeby nie było wątpliwości, jakie tereny należy uważać za tereny podgórskie i górskie, ustawodawca stanowi w § 4 rozporządzenia, iż za tereny takie uważa się miejscowości, w których co najmniej 50% użytków rolnych położonych jest powyżej 350 m nad poziomem morza. Wykaz tych miejscowości dla województwa ustala terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego;
5. upoważnia dalej do stosowania ulgi podatkowej sytuacja przewidziana w § 5 rozporządzenia, który stanowi, że w razie wystąpienia klęski żywiołowej, jeśli spowodowała ona istotne szkody w budynkach, ziemiopłodach, inwentarzu żywym i martwym albo w drzewostanie, przyznaje się podatnikom ulgi w podatku rolnym: przez zaniechanie jego ustalania albo poboru w całości lub części w wysokości zależnej od rozmiarów strat spowodowanych klęską w gospodarstwie rolnym.
- Kryterium przyznawania ulg i ustalania ich wysokości w omawianym wypadku stanowi wysokość otrzymanego odszkodowania z tytułu ubezpieczenia ustawowego. Ulgę, o której mowa, przyznaje się za ten rok podatkowy, w którym klęska miała miejsce, a jeżeli klęska miała miejsce po zapłaceniu podatku za dany rok, ulgę przyznaje się z podatku przypadającego za rok następny;
6. następnym rodzajem ulgi jest tzw. ulga inwestycyjna. Przysługuje

ona tym podatnikom, którzy wybudowali lub dokonali modernizacji:

- a) budynków gospodarczych,
- b) szklarni,
- c) kotłowni do ogrzewania obiektów produkcyjnych lub zainstalowania nowo nabytych kotłów,
- d) obiektów przeznaczonych do produkcji drobiu rzeźnego, niosek i zwierząt futerkowych,
- e) obiektów do produkcji grzybów i ich grzybni,
- f) magazynów paszowych, chłodni i przechowalni,
- g) deszczowni,
- h) urządzeń melioracyjnych lub urządzeń zaopatrzenia gospodarstwa w wodę,
- i) urządzeń do wykorzystywania na cele produkcyjne naturalnych źródeł energii (wiatru, biogazu, słońca, spadku wody), a nadto
- j) ulga inwestycyjna przysługuje także z tytułu założenia nowych lub powiększenia istniejących już sadów jabłoniowych, a
- k) w gospodarstwach nowo tworzonych na gruntach zakupionych z Państwowego Funduszu Ziemi lub podlegających przepisom o osadnictwie rolnym przysługuje ulga inwestycyjna z tytułu budownictwa mieszkaniowego.

Ulga inwestycyjna, o której wyżej mowa, polega na odliczeniu od podatku 25% wartości ubezpieczeniowej nowego obiektu, określonej przez Państwowy Zakład Ubezpieczeń, a w wypadku inwestycji melioracyjnej i zaopatrzenia gospodarstw w wodę oraz pozostałych inwestycji i modernizacji — 25% wkładu podatnika, udokumentowanego odpowiednimi rachunkami. Jeżeli podatnik otrzymał kredyt bankowy na cele inwestycyjne wyżej wymienione, kwotę ulg przypadającą od nakładów poniesionych z kredytów potrąca się z podatku rolnego odpowiednio w miarę spłaty tych kredytów, ale do kwoty spłaconych kredytów nie wlicza się odsetek uiszczonych od tych kredytów.

V

Fundusz gminny i fundusz miejski

Drugim — obok podatku rolnego — elementem łącznego zobowiązania pieniężnego jest fundusz gminny. Ustawą z dnia 15 listopada 1984 roku utworzony został tzw. fundusz gminny i fundusz miejski.

Celem ustanowienia funduszu gminnego i miejskiego jest, jak to wynika z preambuły do tejże ustawy, przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego miast i wsi oraz zaspokojenie potrzeb socjalnych ludności.

Artykuł 1 omawianej ustawy stanowi, że w gminach i miastach tworzy

się odpowiednio fundusz gminny i fundusz miejski. Jeżeli w mieście i sąsiadującej z nim gminie działa wspólna rada narodowa, to wówczas w jednostkach tych tworzy się jeden fundusz gminny. Fundusz ten przeznaczony jest na zaspokajanie potrzeb gospodarczych, socjalnych i kulturalnych ludności.

Na utworzony przez powołaną ustawę fundusz składają się następujące dochody:

1. udział we wpływach z podatku rolnego pobieranego na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym w wysokości 40% wpływów przed odliczeniem ulg inwestycyjnych oraz ulg z tytułów położenia gruntów na terenach podgórskich i górskich;
2. świadczenia pieniężne pobierane na podstawie niniejszej ustawy od jednostek gospodarki uspołecznionej oraz od osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej;
3. dotacje budżetowe przeznaczone na pomoc społeczną i dofinansowanie czynów społecznych;
4. wpływy z opłaty klimatycznej;
5. zyski osiągane z imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych, organizowanych na cele określone w ustawie.
6. dobrowolne świadczenia pieniężne osób fizycznych lub prawnych.

Ustawodawca udzielił również Radzie Ministrów delegacji do przeznaczenia — w drodze rozporządzenia — na dochody funduszu również innych dochodów niż określone w ust. 1 art. 2 wyżej wymienione, a także do zwiększenia udziału funduszu we wpływach z podatku rolnego.

Ustawa przewiduje również możliwość dokonania świadczeń pieniężnych na rzecz funduszu zarówno przez osobę fizyczną jak i prawną. Świadczącemu przysługuje wówczas prawo zastrzeżenia przeznaczenia tych świadczeń na zadania wskazane przez ofiarodawcę. Może ona również domagać się zwrotu nie wykorzystanych świadczeń na realizację tych zadań.

A. Podmioty zobowiązane do świadczeń

Obowiązek świadczeń na rzecz funduszu ciąży na:

- 1) osobach fizycznych i prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej, które:
  - a) wykonują działalność wytwórczą, handlową i usługową,
  - b) są właścicielami lub posiadaczami samoistnymi nieruchomości nie związanych z gospodarstwem rolnym lub z wykonywaniem działalności wymienionej pod a);
- 2) jednostkach gospodarki uspołecznionej, które na obszarze gminy lub miasta do 20 tys. mieszkańców:
  - a) wykonują działalność przemysłową, handlową lub usługową albo prowadzą gospodarstwo leśne,
  - b) są właścicielami lub posiadaczami nieruchomości nie związanych

z gospodarstwem rolnym (leśnym) lub działalnością przemysłową, handlową bądź usługową.

Obowiązek świadczeń na fundusz nie dotyczy jednak:

- 1) jednostek budżetowych,
- 2) jednostek organizacyjnych podległych ministrom: obrony narodowej, spraw wewnętrznych i sprawiedliwości,
- 3) ochotniczych straży pożarnych i Związku Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 4) organizacji społecznych — od nieruchomości i ich części służących celom charytatywnym,
- 5) związków wyznaniowych i ich instytucji, zakonów i kongregacji zakonnych oraz stowarzyszeń religijnych — od nieruchomości lub ich części służących bezpośrednio celom kultu religijnego (kościół, domy modlitwy, kaplice, cmentarze) oraz celom charytatywnym.

Wyliczenie zamieszczone w art. 4 pkt 5 ustawy o funduszu gminnym i funduszu miejskim należy traktować, naszym zdaniem, przykładowo, a nie enumeratywnie. Każdy obiekt lub jego część, służąca celom kultu religijnego czy charytatywnego, należy w tym kontekście tłumaczyć rozszerzająco. Do obiektów zwolnionych od świadczeń na rzecz funduszu zaliczyć należy pomieszczenia służące na konferencje, spotkania, narady, prelekcje, naukę itp. w ich kontekście religijnym lub charytatywnym.

Wymiaru świadczeń na fundusz dokonuje się z każdego tytułu oddzielnie.

Obowiązek świadczenia na fundusz powstaje z dniem 1 stycznia roku następnego po roku, w którym powstały okoliczności uzasadniające świadczenia na fundusz, wygasa zaś ten obowiązek z końcem roku, w którym powstały okoliczności uzasadniające to wygaśnięcie.

Wymiaru świadczeń na fundusz od osób fizycznych i prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej dokonuje terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej stopnia podstawowego, na którego terenie działania znajduje się zakład wytwórczy, handlowy lub usługowy albo położona jest nieruchomość.

Jeśli natomiast chodzi o jednostki gospodarki uspołecznionej, to one właśnie są zobowiązane do obliczania świadczeń na fundusz za dany rok na podstawie danych zawartych w urządzeniach księgowych i do wpłacania tych świadczeń za dany rok w terminie do dnia 31 marca na rachunek dochodu funduszu rady narodowej stopnia podstawowego, na której terenie działania jednostki te prowadzą działalność przemysłową, handlową lub usługową, albo są właścicielami lub posiadaczami nieruchomości. Co do tej ostatniej kwestii, tj. posiadania nieruchomości, to ustawodawca nie precyzuje bliżej rodzaju posiadania, nie wiadomo więc, czy chodzi tu o jednostki gospodarki uspołecznionej będące posiadaczami jedynie samoistnymi, czy też może także o posiadaczy zależnych. W tym miejscu należy przypomnieć, że ustawa o podatku rolnym obowiązkiem podatkowym w podatku rolnym obciąża jednostki gospodarki uspołecznionej będące zarówno posiadaczami samoistnymi jak i posiadaczami zależnymi.

Wydaje się, że również i w omawianym przez nas wypadku obowiązek świadczeń na rachunek dochodu funduszu obciąża zarówno jednostki gospodarki uspołecznionej będące posiadaczami samoistnymi, jak i jednostki gospodarki uspołecznionej będące jedynie posiadaczami zależnymi. Skoro bowiem ustawodawca takiego rozróżnienia nie wprowadził, mówiąc jedynie ogólnie o posiadaniu, to brak uzasadnienia do ograniczenia tego terminu jedynie do posiadania samoistnego. Gdyby było to wolą ustawodawcy, to dałby on temu niewątpliwie wyraz w odpowiednio zredagowanym przepisie.

Jeżeli działalność gospodarcza wyżej określona wykonywana jest bez zorganizowanego zakładu, to właściwość miejscową organów określa się według miejsca zamieszkania osoby fizycznej lub siedziby osoby prawnej zobowiązanej do świadczenia na fundusz.

B. Źródła dochodów

Podstawowym źródłem dochodów funduszu są środki pochodzące z przekazywanych na jego rzecz 40% wpływów podatku rolnego od gruntów i od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej. Udział funduszu w podatku obliczany jest nie od wpływów rzeczywistych podatku (tzn. po jego pomniejszeniu o ulgi inwestycyjne), lecz od podatku przed zmniejszeniem go o te ulgi, co oznacza, że fundusz otrzymuje około połowy faktycznych wpływów z tytułu podatku rolnego.

Wysokość stawki zależy od grupy, do której dany podatnik należy. Tak więc:

- 1) od osób fizycznych i osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej, wykonujących działalność wytwórczą, handlową i usługową,
  - a) płacących podatki obrotowy i dochodowy w formie karty podatkowej lub płacących zamiast tych podatków opłatę skarbową albo zwolnionych od obowiązku płacenia podatków — stawka wynosi od 1 do 3-krotnej stawki opłaty skarbowej za potwierdzenie zgłoszenia wykonywania rzemiosła, obowiązującej w dniu 1 stycznia roku podatkowego, za który dokonuje się wymiaru świadczenia na fundusz,
  - b) od osób nie wymienionych wyżej pod literą a), bez względu na rodzaj wykonywanej działalności — stawka wynosi od 1 do 3-krotnej stawki opłaty skarbowej za zezwolenie na wykonywanie rzemiosła, obowiązującej w dniu 1 stycznia roku podatkowego, za który dokonuje się wymiaru świadczenia na fundusz;
- 2) od nieruchomości określonych w art. 3 ust. 1 pkt 1 lit. b pkt 2 lit. b [w którym to przepisie — przypomnijmy — mowa jest o tym, że obowiązek świadczeń na fundusz ciąży na osobach fizycznych i osobach prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej, jeżeli są właścicielami lub posiadaczami samoistnymi nie-

ruchomości nie związanych z gospodarstwem rolnym lub wykonywaniem działalności wytwórczej, handlowej i usługowej, natomiast w art. 3 ust. 2 lit. b) mówi się o tym, że obowiązek świadczeń na fundusz ciąży na jednostkach gospodarki uspołecznionej, które na obszarze gminy lub miasta do 29 tys. mieszkańców są właścicielami lub posiadaczami nieruchomości nie związanych z gospodarstwem rolnym (leśnym) lub z działalnością przemysłową, handlową lub usługową] — stawka wynosi:

- a) od 15 do 25 zł od każdych rozpoczętych 100 tys. zł wartości budynków, ustalonej dla celów ubezpieczenia ustawowego, a od domków letniskowych — od 30 do 50 zł od każdych rozpoczętych 100 tys. ich wartości, ustalonej dla celów ubezpieczenia ustawowego,
  - b) od 20 do 40 zł za 1 m² powierzchni użytkowej budynku, jeżeli budynek nie podlega ubezpieczeniu ustawowemu,
  - c) od 0.10 do 0.15 zł za 1 m² powierzchni gruntu, zarówno zabudowanej jak i nie zabudowanej, a dla działek rekreacyjnych — od 0.20 do 0.30 zł za 1 m² powierzchni gruntu.
3. od jednostek gospodarki uspołecznionej — z wyjątkiem państwowych gospodarstw leśnych — 0.2% wydatków na wynagrodzenie za pracę z roku poprzedzającego rok, za który uiszcza się świadczenie na fundusz z tytułu prowadzonej działalności nie podlegającej opodatkowaniu podatkiem rolnym;
  4. od państwowych gospodarstw leśnych 35 zł od 1 ha lasów i gruntów leśnych.

Należy w tym miejscu zauważyć, iż ustawodawca upoważnił rady narodowe stopnia podstawowego do ustalenia wysokości stawek świadczeń na fundusz, o którym była wyżej mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, z tym zastrzeżeniem, że stawki wymienione w ust. 1 pkt 1 mogą być ustalane w wysokości zróżnicowanej w zależności od rodzaju prowadzonej działalności. Rady narodowe stopnia podstawowego mogą również ustalać stawki świadczeń na fundusz poniżej ich dolnej granicy określonej w ust. 1, jak również stosować ulgi i zwolnienia w świadczeniach na fundusz, bo właśnie rada narodowa jest — zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 omawianej ustawy — dysponentem funduszu.

C. Cele

Fundusz przeznaczony jest na:

1. inwestycje oraz rozwój lokalnej infrastruktury społeczno-gospodarczej, a w szczególności na:
  - a) inwestycje służące rozwojowi rolnictwa, w tym na zakup maszyn, narzędzi rolniczych, środków transportowych oraz rozwój zaplecza technicznego, mechanizacji rolnictwa, na upowszech-

- nienie postępu rolniczego, a także na unowocześnienie wiejskiego gospodarstwa domowego,
- b) budowę, konserwację, utrzymanie, wyposażenie i remont dróg gminnych, obiektów mostowych, ulic, placów i urzędzeń zbiorowego zaopatrzenia rolnictwa i ludności w wodę, strażnic pożarniczych i obiektów przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego oraz urzędzeń oświatowych, kulturalnych, socjalnych i sportowych, a także na ochronę środowiska,
  - c) poprawę warunków socjalno-bytowych dzieci i młodzieży, ludzi starych samotnych i niepełnosprawnych, a także rodzin wielodzietnych o niskich dochodach lub dotkniętych wypadkami losowymi,
  - d) stałe, okresowe lub doraźne dofinansowywanie innych usług i świadczeń socjalnych dla rolników i członków ich rodzin;
2. dofinansowanie czynów społecznych podejmowanych przez miejscową ludność.

Ustawodawca wprowadził tu wszakże jedno zastrzeżenie, a mianowicie, że ze środków funduszu nie mogą być przyznawane dotacje i dokonywane inne nieodpłatne świadczenia na rzecz osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej.

D. Dysponent

Dysponentem środkami funduszu jest rada narodowa stopnia podstawowego, która przekazuje do dyspozycji organów samorządu mieszkańców wsi i miast 60% dochodu funduszu wymienionego w art. 2 ust. 1 pkt 1 stanowiącego, jak pamiętamy, że dochodami funduszu jest — oprócz innych — również udział we wpływach z podatku rolnego pobieranego na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym w wysokości 40% wpływów przed odliczeniem ulg inwestycyjnych oraz ulg z tytułu położenia gruntów na terenach podgórskich i górskich, pochodzącego z danej wsi lub miasta, na rachunki prowadzone przez banki spółdzielcze. W pozostałej części funduszu rada narodowa określa cele do wykonania, jak również wysokość środków na cele socjalne, o czym była wyżej mowa, na wniosek komisji rady narodowej, do której właściwości należą sprawy socjalne.

Użytkownikami maszyn, narzędzi rolniczych, środków transportowych i innych urzędzeń, nabytych ze środków funduszu, o czym zresztą już wyżej wspomniano, a będących w dyspozycji organów samorządu, są mieszkańcy tych wsi i miast, ze środków których zostały one nabyte. Jednakże zebranie mieszkańców może podjąć uchwałę o przekazaniu nabytych maszyn i urzędzeń w użytkowanie kółku rolniczemu lub innej organizacji społeczno-zawodowej rolników albo jednostce gospodarki uspołecznionej, przy czym dochody z tytułu użytkowania maszyn i urzędzeń przekazuje się na rachunek, na którym są gromadzone środki funduszu.

W uzupełnieniu dodać jeszcze należy, że rada narodowa stopnia podstawowego uchwała, jednocześnie z budżetem, roczny plan dochodów i wydatków funduszu przy uwzględnieniu zarazem uchwał organów samorządu mieszkańców. Funduszem administruje organ administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego. Rada narodowa stopnia podstawowego może również upoważnić organ administrujący funduszem do dokonywania zmian w planie wydatków, określając jednakowoż zakres oraz granice kwotowe tych zmian, które mogą być dokonywane po zasięgnięciu opinii właściwej komisji rady narodowej.

Środki funduszu nie wykorzystane w danym roku przechodzą na rok następny. Kontrolę z wykonania zadań oraz wydatków funduszu sprawuje rada narodowa, natomiast organ administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego składa radzie narodowej sprawozdanie z wykonania funduszu w terminach, jakie ustaliła rada narodowa.

VI

Zasady i tryb łącznego świadczenia pieniężnego

Zgodnie z treścią rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 1984 r. w sprawie łącznego zobowiązania pieniężnego (Dz. U. Nr 58, poz. 295) na terenach gminy świadczenia z tytułu:

- 1) podatku rolnego od gruntów,
  - 2) obciążeń na fundusz gminny — w wypadkach określonych w art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o funduszu gminnym i funduszu miejskim,
  - 3) składek na fundusz ubezpieczenia społecznego rolników,
  - 4) składek na rzecz Państwowego Zakładu Ubezpieczeń przypadających od osób fizycznych za ubezpieczenia ustawowe budynków, mienia ruchomego, bydła i koni, upraw i odpowiedzialności cywilnej rolników,
  - 5) należności Państwowego Funduszu Ziemi — z wyjątkiem należności za sprzedaż nieruchomości,
  - 6) podatku od nieruchomości — z wyjątkiem należnego od jednostek gospodarki uspołecznionej,
  - 7) opłaty leśnej,
  - 8) opłaty elektryfikacyjnej,
  - 9) opłaty melioracyjnej oraz
  - 10) opłaty za urządzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorcze urządzenia kanalizacyjne, wykonane przez państwo,
- przypadające za dany rok od tego samego zobowiązanego, a jeżeli zobowiązanym jest osoba fizyczna — to także od członków jego rodziny prowadzących z nim wspólną gospodarke rolną w rozumieniu przepisów o podatku rolnym bądź pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym — stanowią jedno łączne zobowiązanie, zwane przez ustawodawcę „zobowiązaniem pieniężnym.”

Należy także przypomnieć, że przytoczony wyżej przepis stosuje się odpowiednio również w tych wypadkach, w których na gruntach prowadzona jest wspólna gospodarka rolna przez inne osoby niż wymienione w przytoczonym wyżej przepisie, będące współwłaścicielami gospodarstwa lub współwłaścicielami innej nieruchomości.

Rocznego wymiaru omawianych zobowiązań pieniężnych od osób fizycznych i osób prawnych dokonuje terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej do spraw finansowych stopnia podstawowego.

Natomiast jeśli chodzi o jednostki gospodarki uspołecznionej to są one zobowiązane obliczać i doprowadzać zobowiązania pieniężne na rzecz budżetu gminy lub miasta, na których terenie położone są grunty. Należności te ujmuje się w jednym nakazie płatniczym w kwotach odrębnych i w sumie łącznej, a w rachunkowości i przy poborze — tylko w sumie łącznej. Ten ostatni przepis nie odnosi się jednak do składek na fundusz ubezpieczenia społecznego rolników, jeżeli gospodarstwo rolne prowadzą współwłaściciele lub posiadacze zależni z wyjątkiem posiadaczy gruntów państwowych. W takim bowiem wypadku nakazy płatnicze na zobowiązanie w części dotyczącej składki na fundusz ubezpieczenia społecznego rolników wystawia się na osobę albo na osoby prowadzące gospodarstwo rolne lub jego część i doręcza się tej osobie lub tym osobom.

Rozliczeń z wpływów na poczet należności wchodzących w skład zobowiązania pieniężnego z poszczególnymi wierzycielami dokonuje terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej do spraw finansowych stopnia podstawowego.

STEFAN WURZEL

PODSTAWOWE ZAGADNIENIA PRAWA CELNEGO

Mnogość administracyjnych przepisów celnych oraz zwiększająca się liczba przestępstw i wykroczeń celnych wymagają znajomości podstawowych przepisów w zakresie cel, znajomości pojęć, którymi prawo celne się posługuje, oraz konsekwencji prawno-karnych w razie naruszania lub niestosowania się do administracyjnych przepisów celnych.

Artykuł niniejszy ma na celu zapoznanie prawników zajmujących się problemami celnymi — zarówno w aspekcie administracyjnym jak i w aspekcie karnym — z przepisami prawa celnego materialnego i postępowania celnego oraz z przepisami prawa karnego materialnego i postępowania karnego.

Szczególne uwagę poświęcono sprawom zwolnień od ograniczeń w przywozie i wywozie oraz od cła jak również taryfie celnej, ponieważ przepisy regulujące te kwestie mają podstawowe znaczenie dla codziennej praktyki.

Przepisy prawa celnego w każdym państwie — niezależnie od jego ustroju — stanowiły i stanowią nadal jeden ze skutecznych środków ste-